

OKAY TIRYAKIOĞLU

Mİ- MAR Sİ- NANİ

TAŞI YOĞURAN AŞK

I.BÖLÜM
BELİRSİZLİĞİN UYUMU
(ZAMANIN DIŐINDAKİ SIR)

I

*“Gönlünde bir dert bulunmayan, ciğeri yaralı
olmayan insanın, şiirinde tat vardır zannetme.
Zevk ve sefa, huzur ve rahat, şiire zevk vermez.
Asıl ıstırabın doğurduğu şiir müessir olur.”*

Fuzuli

17 Mayıs 1514 – Kızılırmak geçişi – Sivas

Yağmur, iri damlalı, soğuk. Birlikte geldiği bulutlar kadar mor, için için yanan, ipil ipil ışıldayan bir yağmur.. Ve akşam... Buğulu... Donuk mavisi geceye, saklı turuncusu maziye çalarak yaklaşan bir akşam...

Dumanlar... Kara dumanlar... Şerit şerit gökyüzüne yükselen kan, deri ve yağ kokulu dumanlar... Ve kimi zaman beliren cam gibi bir güneş... Keskin kırmızı ışığı yakıcı, paramparça, hayallerle dolu...

Düşman öncü birlikleri, taşıp tüm yatağını ve vadileri bataklığa çevirmiş Kızılırmak'ın ötesinde henüz faaller. Yağmur perdesi gerisinden yaptıkları, yarım mil kavisli 'kartal kanadı' ok atışlarının vızıltısı, yağmur ve rüzgâra karışıyor. Çoğu karavana ama fırtına onlardan yana. Üstelik zaman zaman yükselen haykırışlara bakılırsa, salvoları tamamen boşa değil. Safevi askerinin at üzerindeki maharetleri ve kemankeşlikleri herkesin malumu...

Oysa kuru bir yükseltinin yamacında konuşlanmış Osmanlı ordu-gahında, eratından zabitine, kimsenin şaşkın ya da telaşa kapılmış bir hali yok. Tüm birimler alışılmış işlerinde sessiz, güvenli ve yeterince süratlıler. Devleti Aliyye'nin, Doğulu ya da Batılı hasımlarının hesaplayamadıkları, gerçekteyse içlerine sindiremedikleri husus da bu işte. Sarsılmaz bir nizam ve intizamla hareket eden bu ürkütücü kurumsal tertibin gerisinde yatan bir sır var... Derin bir sır... Osmanlı ruh ülkesini daima mamur kılan bir sır...

Hünkar Hazretleri'nin fermanı, azap ve kapıkulu istihkam birliklerine tebliğ edilmiş. Bahar yağmurlarıyla kudurarak yatağını yıkan Kızılırmak'a daha fazla can ve telefata verilmeyecek. Bunun için de, planlanan seyyar köprüünün inşasına, bir yol bulunup tekrar başlanacak. Şu ana kadar dört şehit, iki de kayıp var. Üstelik çekici ve taşıyıcı hayvanların zayıyatı da bir düzineyi aşmış. Rumeli Beylerbeyi'nin sorumluluğundaki istihkam birliklerinin çaresizliği, bundan bir saat kadar evvel Yavuz Sultan Selim Han'ı fena halde gazaplandırdı. Deri bileklikli elinde koca bir çivili topuz, bileğinden çevire çevire, bir aşağı bir yukarı geziniyor. Otağı ve sayebanı dar geliyor adeta ona. Artık bir sonuca ulaşmak şart, yoksa bedeli ağır olacak.

Karşı kıyıları, turuncu bir deniz gibi doldurmuş taşkın sularının üzerinde, Osmanlı-Safevi hududundaki Sivas kalesinin bulunduğu Topraktepe görünüyor. Kesme taştan surlar, aşağı ve yukarı hisarın burçlarında gezinen beş yüz kişilik Osmanlı yeniçeri birliği direnişinin sarsılmaz bir remzi gibi, sağlam, keskin, aşılmaz.

Düşülen tarihlere bakılırsa, Yavuz Sultan Selim Han'ın sabrının geniş bir hududu olmadığından, Otağı Hümayun'dan, yağın yağmura aldırılmadan bir hışım gibi çıktığı an, işte bu andır. Yani akşam namazından bir saat kadar evvel, şimşeklerin, bulutları mor bir yalımla aydınlattığı o kâbuslara uzanan dakikalar.

*

Tüm istihkam birlikleri kısa sürede, Otağı Hümayun'un sayebanı önünde, meşalelerle aydınlatılan geniş avluda toplanmış, Padişah'ın

öfkesi karşısında titriyorlardı. Selim Han, her biri birer yıldırım gibi kavurucu sözlerinin sonuna geldiğinde, kimse solul bile almıyordu. Hünkar, yüzünde ve adaleli çıplak omuzlarında yaldızlanan soğuk damlalara aldırmadan bir kez daha kükredi. “Beni anlıyor musunuz oğullar?.. Emirlerimin sizce anlaşılmayan bir tarafı kaldı mı?.. Fırtına, yağmur ve sel, Osmanlı istihkamacılarının mazereti olabilir mi? Bu gece sabaha kadar o köprü yapılacak yiğitler! Bir saat içinde de inşasına başlanmış olacak!..”

Sonra bakışları bir delikanlının ifadesine takıldı. Yağmur, selimi kavuğundan pos bıyıklarına, oradan da kolsuz sade kaftanı üzerine dökülürken, “Sen,” dedi Selim Han. “Sen, meşale ışıklarının ve yağmurun altında sonsuza dek dikilebilirmiş gibi görünen acemi, öne çık!”

Sırım gibi bir delikanlı, hiç sakınmasız, bir adım öne çıktı. İnce sarı bir bıyığı, derinlerinde şimşeklerin ve yağmurun kımıldandığı iri gözleri vardı.

“Kimsin sen?” diye sordu Hünkar koygun bir sesle.

“İsmim Sinan, Hünkar’ım. Abulmennan oğlu Sinaneddin Yusuf.”

Pus bıyıklarında titreyen su damlalarını dökerek konuştu Yavuz Han, “Abulmennan demek... Yani bir devşirme. Nereden devşirildi bu?”

Rumeli Beylerbeyi’ne döndü Selim Han. Beylerbeyi Hasan Paşa da, derhal Anadolu Beylerbeyi Hadım Sinan Paşa’nın yanında durmakta olan İstihkam Kumandanı Yayabaşı Yanyalı Cemil Ağa’ya başıyla bir işaret yaptı. Ağa, derhal seğirterek, Hasan Paşa’nın kulağına bir şeyler fısıldadı.

“Sen söyle Sinan!” diye emretti o sırada Selim Han. “Madem muhabımsın, o halde sorumu da sen cevapla asker!”

Delikanlı boynunu büktü, “Ferman Efendimizindir. Kayseri Ağırnas köyünden getirildim Hünkar’ım. Lakin ailem Hıristiyan Türklereindir. Bölgede ağırlıkla yaşayan Ermeni ya da Rum tebadan değil...”

Selim Han kestirip attı, “Sana menşeyini sormadım çocuk. Devleti Aliyye’de önemli olan liyakattir, geldiğin millet ya da din değil. Ama bir acemioğlanı için yaşın epey geçkin.”

“Haklısınız, yirmi beşime basmak üzereyim Devletlum.”

“Önceki mesleğin?”

“Dülgerlik Devletlum.”

Bir çelik ağartısı belirdi Selim Han’ın gözlerinde. Sert hatlarını daha da amansızlaştıran bir kararlılığın gür ışığıydı bu.

O esnada, “Bu delikanlı pek yeteneklidir Hünkar’ım,” dedi Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa. “Namını birkaç kez işitmişliğim vardır. Dülgerliğin yanında, kumandanlarını şaşırtan ve heyecanlandıran yeni yapı ve inşa fikirleri geliştirmiş. Bilhassa su yollarının güzergâh tespiti, zemin etüdü ve kemerlerinin inşası hususunda.”

Padişah, usulca başını sallayarak sordu, “Baba mesleği mi dülgerlik Sinan?”

“Beli Hünkar’ım.”

“Deden?”

“Marangozdu.”

Selim Han, granitten yontulmuşçasına sert görünen omuzlarını dikleştirerek, “Maharetli olmasaydın,” dedi, “bu yaşında buralara sürüklemezlerdi seni asker. Soyundan gelen kabiliyetini geliştirmelisin.”

“Muvaffakiyet Allah’tandır Hünkar’ım. Lakin emin olunuz ki, bu sadık kulunuz canla başla çalışmaktadır.”

“Buna rağmen, az önceki acı sözlerim sana pek tesir etmemiş gibi delikanlı. Duruşun, bakışların pek gairesiz görünür bana. Gairesiz adamlar ne kadar yetenekli olurlarsa olsunlar, sonunda ona güvenenleri yüzüstü bırakırlar. Ancak derunundaki ateşi de görebiliyorum.”

Genç adamın ak tenini cilalayarak süzülen yağmur, ansızın ona pek kederli bir hava verdi, “Devletlum, umum halim böyle kaygısız gibidir, ancak içimin ateşini ancak sizin gibi ehli olan anlar...”

Gökyüzü çatırdadı. Sivas Kalesi, ıdıltılı damlaların gerisinde uyu-
yan bir devin silueti gibi doğrudu. Kızıl bir ışığın gölgesi düştü anı-
sızın yüzlerine, yaklaşan gecenin yorgun, ürpertici kokusu bir de.
Sinan'ın çelebi ifadeli gözleri, Selim Han'ın bakır rengi, sorgulayan,
avcı gözleriyle aynı anda pırıldadı.

“Devletlum, siz bir insanı ilk anda tanır, kıratını kestirirsiniz.
Ferasetiniz ve usulünüzü ben dahi bilirim. O yüzden şaşırđıđımı
söyleyemem.”

“Neymiş usulüm çocuk?”

“Hasımlığa ya da dostluğa değer gördüklerinizi doğrudan karşı-
nıza alıp onunla konuşmak, mahir bir güreşçinin edasıyla onu söz-
lerinize tartmak, silkelemek, içindekini dışına vurmasını sağlamak.”

Selim Han'ın yüzünde, nadiren beliren o hoşnut ifadelerden biri
peyda oldu. Etraflarındaki tüm ileri gelenler, tuttukları soluklarını
usulca bıraktılar o zaman.

“Sende bir başkalık olduğu açık,” diyerek devam etti Selim Han.
“Hoşuma gitmedi değil gerçekte. Zeki ve sadık birine benziyorsun.
Ancak, şu yanımda duran adamı tanıyor musun, söyle bana?”

Sinan, hafifçe eğilip, mor yağmurun altında kıyıcı bir ifadeyle
dikilmiş, tuhaf görünümlü, sırtı hafifçe eğri silahşora baktı.

“Tanırım Hünkar'ım. Vehimi Orhun Çelebi derler namına. Sizin
gazabınızdır o. Osmanlı istihbaratı Çelik Hilal'in başıdır. Onu bugün-
lere getiren de yine sizin ferasetinizdir.”

Selim Han, delikanlıya doğru bir adım attı. Sonu gelmez talim-
ler ve harp meydanlarında taşlaşmış bedeni, Sinan'ı bir hamlede par-
çalayabilecek kadar karşı konulmaz görünüyordu. Makul ve hoşnut
ifadesi daha da yayılmıştı şimdi. “Bak çocuk. Eğer gün batmadan
nehri aşamaz ve seyyar bir köprünün yapımına başlayamazsanız,
Vehimi ilk seni öldürecek. Anladın mı?..”

Sinan, bedenini saran ürpertinin, sakın ifadesini değiştirip değiş-
tirmedięini bilmiyordu; ama yine de hissettiklerini, Selim Han'dan
gizleyemeyeceğinin farkındaydı.

“...Sonra da arkadaşlarını öldürecek! Zabitlerin de peşiniz sıra gelecekler. Bu gece sizi bu ıslak, dondurucu bataklığa gömeceğim Sinan. O yüzden baba ocağında edindiğin tüm hünerleri kullanacaksın. Bilirim ki bir insan son hududuna kadar zorlanırsa, yapamayacağını düşündüğü nice işleri bir hamlede başarabilir. Ama eğer muvafak olursanız, ihsanı hümayunumun genişliğini de göreceksiniz!”

“Ala Hünkar’ım. Lakin eğer hayatta kalırsam, yanınızda olmak ve sınırsız fetihleriniz boyunca dünyanın seçkin mimari eserlerini yerinde görmek ve tanımaktır dileğim.”

“Kumandanların da senden memnun kalırlarsa, her seferimizde yanımızda olursun çocuk.”

“Şükranlarımı sunarım Hünkar’ım.”

“O kadar acele etme!”

Ardından diğerlerine döndü Selim Han ve Vehimi’ye hitaben konuştu, “Bir saat sonra hâlâ buradalarsa, hepsini katlet Vehimi. Katlet ki, diğerlerinin ciddiyetimizden şüpheleri kalmasın. Biz dini İslam’ın selameti için adım atarken, yolumuza dikilenlere sabrımızın olmayacağı görülsün!”

Genizden gelen, kısık ve hırıltılı bir sesle konuştuğunu işittiler Vehimi Orhun Çelebi’nin, “Ferman Efendimizindir.”

II

“Menzil yayları bir işe yaramıyor,” diyordu Yeniçeri Başçavuşu Nedim Ağa. Gitgide soğuyan yağmurun altında, görkemli, ağır kıyafetleri bedenine yapışmıştı. Kırklı yaşlarının sonundaydı. Buna karşın ürkmüş bir çocuğun tedirginliğiyle titriyor, kesik solukları, birer inilti gibi alacakaranlığa yayılıyordu.

“...İstihkamları tüketen işte budur Ağalar. Zemin bataklık olduğu ve kıyılarıdaki dar kuturlu, zayıf ağaçlar selle birlikte sökülüp gittiğinden sebep, karşı tarafa halat aşırımız mümkün olmadı. Suyun debisi bu kadar yüksek ve akıntı bunca hızlıyken, karşıya yüze-

rek asker geçirmemizin de imkânı yok. Beklememiz şart, fakat işin ucunda kellelerimiz var...”

En az onu kadar sefil ve ürkmüş görünen, Yayabaşı Varnalı Cemil Ağa konuştu, “Dönüp dolaşıp takıldığımız nokta da burası zaten. Elimizde denemekten başka seçenek yok. Ya Vehimi denen o vahşi ve Hilalilerinin ellerinde son nefesimizi vereceğiz, ya da çabalarken öleceğiz.” Elini kılıcının kabzasına koyarak iç geçirdi. “Böylesi çok daha makul ve onurlu olur.” Gözlerini kaçırarak, çökmüş avurtlarını dişlemeye devam etti.

“Allah aşkına, bırak bir insanı, ince donanmanın en zarplı peremesi dahi geçemez bu suyu Cemil Ağa,” dedi, ikinci Bostancı Plovdivli İsmail Ağa. Başlarındaki en kıdemli subay oydu. Ellilerindeydi henüz, ama saçları ve bıyıkları apak kesilmişti. Yağmurun altında, daha da yağlı bir ışıltı saçan meşalelerin akisleri ise, huzursuz edici şekilde kan rengine boyuyordu onları. Devam etti, “...Bunun için kimseyi de zorlayamayız. Hünkar’dan, en azından yağmur kesilene kadar affımızı dileyelim.”

Cemil Ağa, yumruklarını sıkarak konuştu, “Hünkar bunu dinler mi sanıyorsun Plovdivli? O yalnızca sonuç ister, hem de olumlu bir sonuç. Lakin bu halde, kellelerimizle vedalaşmaya başlasak yeridir.”

İşte o sırada, acemioğlanlarından Sinan söze karıştı, “Kumandanım, beni dinlerseniz eğer, vaktiyle göçer Peçenek Türklerinin uyguladığı bir sistemi size salık vermek dilerim.”

Diğerleri dönüp baktılar, “Konuş Dülger Sinan!” dedi Bostancı İsmail Ağa. “Seni bilir ve fikirlerine güvenirim. Nice kadirganın kafes uygulamalarında getirdiğin yeni fikirler malumumuz. Forsalar için daha geniş ve güvenli iç mekân tasarımlarını da biliyorum. Ambarlarda ve burundan ateşlenebilecek seyyar tabyalı top sistemleri üzerinde de kayda değer çalışmaların varmış, işittim. İnşallah bizi bu beladan kurtarırsan, namın alır yürür ve fikirlerini hayata geçirecek fırsatları peş peşe yakalamaya başlarsın. Hem Hünkar’ın da bizzat belirttiği gibi, şahsi alakasına mazhar olur, dostluğuna kavuşursun. Bize de kendine de yardımcı ol Sinan.”

Ciddi ifadeli yüzünü aydınlatan bir heyecanla, “Tazı-tavşan denilen bir usuldür bu Kumandanım,” dedi Sinan. “Menzil oklarının kudretini kıran fırtına, oklarımızı karşı yamaçlara ulaştırmamıza mâni. Üstelik taşkın bunca derinken, taşıyıcı halatları fırlatacak büyük arbalet hatta katapultların fırlattıkları ok ve taşlar dahi gevşek zemine tutunamıyor; önce gömülse de, ardından kolayca sökülüyor. Üstelik benzer denemeleri defalarca yaptık, ancak her defasında halatlarımız sulara gömüldü. Bize gereken, istinat noktalarını kalenin yamaçlarından itibaren kurmak. Oysa şimdi anlatacağım sistemle, bu gibi durumlarda daha ince urganları karşı kıyıya geçirmek ve sabitlemek mümkündür..”

İsmail Ağa, umutsuz bir sesle konuştu, “Karşıya adam geçiremediğimize göre, ince ipleri dahi geçirebilmek için yine dik kavisli ok atışlarına ihtiyacımız var Sinan. Bunun için en iyi kemankeşlerimiz hazırılar, ancak fırtına, yağmurla birlikte estiği için, istedikleri açığı ve ivmeyi yakalayamıyorlar.”

“Bu defa oklara kısmen ihtiyaç duyacağız Kumandanım!”

*

“Yüzücü tazılarımızdan birine, hatta mümkünse en iyisine ihtiyacım var,” derken kısılmış, fırtınalı gökyüzü kadar koyu gözleriyle nehrin karşı yakasını izliyordu Sinan. “Kıyı boyu avlarında en atak ve hedefinde en tutkulu olan tazı işimi görecektir.”

“Aklında ne var senin böyle delikanlı?” diye sordu, Yayabaşı Cemil Ağa. Geriye doğru yatmış kadife subay borkünün altından, derinleşmiş alın çizgileri görünüyordu.

Sinan, belli belirsiz gülümsedi. Eliyle ulağına işaret etti Cemil Ağa. Koşarak uzaklaşan aceminin arkasından sessizce baktılar.

Zağarcıbaşı Osman haberi aldığı anda, kısa bir ikircim yaşadı. En iyi tazılar elbette Hünkar’ın şahsi malı olanlardı. Ancak yine de kısa süre sonra, Padişah’ın özel seçkisine daha önce pek çok muhteşem yavru kazandırmış, beş yaşında, gri bir dişi tazıyı bizzat getirmişti bile.

Yavuz Selim Han, bu türden havalarda dahi hiçbir avı ertelediği için, tazi, yeni bir süreğin başlangıcında olduğunu sanarak sevinmişti. Baklakırı kuyruğunu hızla sallıyor, inliyor, bir an önce hedefine bırakılmak istiyordu.

Hayvanı, kayışından sımsıkı tutmakta olan Zağarcıbaşı Osman Ağa, “Bu hayvanı Selim Han bilir ve pek sever,” dedi. Soğuk yağmur kadar, endişe de titretiyordu koca Zağarcıbaşı’nı. Alacakaranlığın içinde, kalın kaşlarının arasından ter damlaları gibi süzülen yağmur sebebiyle gözlerini kırpıştırıp duruyordu. “Başına bir şey gelirse eğer, kendimi, en iyi ihtimalle devletin uçlarındaki akıncı teşkilatına sürülmüş olarak buldum demektir. Tabii öncesinde epeyi azar ve kötek yeme olasılığım da yok değil. Hünkarımız gazaplıdır. Mükemmel sonuçları zayıtsız ister bilirsiniz!”

“Ya bu tazi, ya kellelerimiz Osman,” dedi, Yayabaşı Cemil Ağa.

Sükûnetini her daim muhafaza eden Sinan, “Hayvan biraz eğlenmiş olacak yalnızca Ağa’m,” dedi. “Eğer bir aksilik olursa, bütün sorumluluğu üzerime alıyorum.”

Osman Ağa, gözlerini sahtiyan çizmelerini bileklerine kadar yutmuş çamura dikti ve “Kumandanlarınız ve siz erleri, benim kardeşimsiniz,” dedi. “Bilhassa Cemil kardeşim gibidir. Böyle bir durumda geride kalamam. Kalsam da vicdanımla hesaplaşamam. Üstelik ben de eski bir istihkam eriyim. Başınızdaki gailenin büyüklüğünün farkındayım. O yüzden bu işin sonuna kadar da yanınızdayım. Endişeniz olmasın!”

Sinan, diğerleri gibi şükranlarını sözleriyle sunmadı. Ketum tabiatı gereği fazla sözden hoşlanmazdı. Ancak takdir eder bir tavırla, ağır ağır başını salladı. Ardından, büyük ama hafif bir ahşap fıçı getirilmesini istedi.

III

“Dinleyin ağalar. Irmağa ulaştığımızdan bu yana geçen on sekiz saatlik sürede, akıntı ve rüzgârın sürüklediği dalgaları defalarca say-

dım. Her yüz dalgada, dokuz ila on iki tanesi, karşı kıyıya, kırk beş - elli beş derecelik açılarla devinerek vuruyor. Biz buradan bir menzile okuyla, köpeğe koklatacağımız bir tavşanı karşı kıyıya fırlatacak, ardından da sırtında hafif bir halat bulunan tazımızı fiçıyla birlikte suya bırakacağız...”

“Hayvan ürküp suya atlamaya çalışacaktır Sinan,” dedi Bostancı İsmail. “Hem uygun dalgayı seçtiğinden nasıl emin olacaksın?”

“Emin olamam elbette, lakin kıyas ile isabetli bir tahminde bulunabilirim Kumandanım.” Sinan, istihkam acemilerinin giydiği haki mintanının kollarını kıvrarak, “Sadece ihtimalleri değerlendiriyorum,” dedi. “İyi bir tazının kabarmış sulardan çekilmeyeceğini ve tavşan kokusunun aklını başından alacağını biliyorum. Yetkin bir menzile okçusu, mümkün olduğunca uzağa fırlatacağı tavşan bağlı okuyla, kalenin yamaçlarına yaklaşmayı başaracaktır. Kaleden çıkacak yeniçeriler, bu ipe ve urgana ulaşabilir. Burada kilit nokta, urganın bağlandığı köpeğimizin karşı kıyıya ulaştırılması.”

Cemil Ağa konuştu, “Ama akıntının hızıyla köpek çok uzaklara sürüklenebilir. O zaman karaya çıkmayı başarsa dahi, tavşanın çok uzağında kalacağından kokuyu yitirecektir. Bu defa da olduğu yerde çamura saplanıp ürkecek, üstelik geri dönmek isteyeceği için de, Allah esirgesin, muhtemelen boğulup gidecektir hayvan.”

Sinan, temkinli bir sesle yanıtladı, “Tazıyı sırtından çifte düğümle bağlayacağız. Eğer suya vakitsiz atlar ya da akıntı yüzünden, hesapladığımdan çok daha uzakta kıyıya çıkarsa, derhal geri çeker kuruturuz. Hem bu tehlikelerin tümüne karşı, elimizdeki arbaletlerin en güçlülerinden yardım alacağız Ağa'm. Rüzgâr halen yüzümüze karşı poyrazdan esiyor. Uçuşmaya başlayan dalga köpüklerine bakılırsa, otuz beş – kırk mil hıza ulaşmış olabilir. Bu da dalga hesabımın bir müddet daha aynı kalacağına alamet. Zira bu kıyıya vurarak dönen yüzey akıntısı, dip akıntısını da kendi lehine çeviriyor. İnce donanma da Tuna da bu şekilde ilerler.

“Bizim şimdi yapacağımız, bunun küçük ve daha tetkiki zor bir sureti yalnızca. Bu durumda arbaletler sayesinde kuracağımız

ve fıçıyı bir çelik halka sayesinde bağlayacağımız, 45 - 55 derecelik küçük bir kuzeydoğu intikal hattıyla, köpek, bulunduğumuz noktadan kırk arşın ilerde, gördüğünüz şu küçük bükülüğün kenarına ulaşacak. Allah'ın izniyle başaracağız.”

“Suya parakete bırakmayacak mıyız Sinan? Su hızını ölçsek daha emniyetli olmaz mı? Oklar, çamurlu araziden hemen kurtulacak olursa eğer, intikal hattımızın bir anlamı kalmaz. Köpek de korktuğumuz kadar uzağa savrulabilir!”

“Bununla vakit kaybetmeyeceğiz Kumandanım. Dalga hesabım, suyun ve rüzgârın hızıyla henüz denk. O yüzden okları, bükülüğün başlangıç noktasına göre, kuzeydoğu istikametinde atacağız ve çalı diplerindeki toprağın daha sıkı olacağına inanarak dua edeceğiz. Vakit kaybetmeyelim. Bulutların nasıl ilerlediğini görüyor musunuz?”

Diğerleri başlarını kaldırıp, ürkek ifadelerle boz bulanık göklere baktılar.

“İşte rüzgârın daha da hızlanacağıın alametini, bulutlar bize açıkça sunuyor. Alt tabakada süratle savrulan erguvani saçak bulutlar, üst katmanların ağır, kara bulutlarıyla perdelenmiş. Yukarıdaki sıkışmış durgun ve soğuk hava, alttaki sıcak havayı süratle itiyor. Bu irin sarısı ve hafif mor rengin sebebi de bu. Elimizi çabuk turalım ulular!”

Bostancı İsmail Ağa, “Göreyim seni yiğit Sinan,” dedi. “Sende iş var çocuk. Eğer bunu başarır da kellerimizi omuzlarımızın üstünde tutarsan, ömrümce korur kollarım seni.”

“Bu iyi bir plan,” dedi Yayabaşı Cemil de.

“Şu Vehimi denen zebaniyi gördünüz mü?” diye mırıldandı o sırada Sinan.

İsmail, telaşla etrafına bakındı, “Yo hayır, buralarda mı o?”

Sinan'ın sesini bir iyice kıstığını fark ettiler, “İşte... İşte orada...” Sinan, eliyle nehrin kuzeye uzanan bataklık kıyısını işaret ediyordu. Bostancı İsmail ve diğer istihkamcı ileri gelenlerinin tamamının soluğunu tuttuğunu işitti Sinan.

“Hep... Hep orada mıydı?” diye mırıldandı İsmail. Kendi kendine konuşur gibiydi. “Adam neredeyse hiç ses çıkarmadan, on arşın kadar yakınımda mı dikiliyordu Allah aşkına?..”

“Hani? Nerede?” dediler bazıları. “Nerede o cehennem kaçkını?”

İçlerinden en korkmuş olanı Zağarcıbaşı Osman’dı haliyle, “Köpeği getirdiğimi Padişah’a söylerse eğer, halim haraptır yoldaşlarım.”

Bir süre sonra tüm sesler kesildi. Vehimi, gerçekten de oradaydı. Suskun, apaçık, ancak yine de yaklaşan gecenin bir parçası gibi saydam ve meçhul. Yok gibi bir şeydi o. Ama belirginliği, yokluğunu apansız tüketen küçük bir ihtimalin üzerindeydi. ‘Sanki görülmeği istediği zaman görünüyor,’ diye düşündü Sinan. ‘Fakat her şeyden öylesine şüphe ediyor ki, muhtemelen ilk şüphelendiği de, üzerinde vazifeli oldukları değil, kendisi! O yüzden var ile yok arasında bu tuhaf adam. İyi bir ilim adamı olabilecek kuşkulara sahipken, muhtemelen kendine duyduğu nefret yüzünden vehimlerle dolmuş. Geçmişinde pek kötü bir şey olmalı. Çok korkunç bir şey..’

Sinan, çok da uzak olmayan bir gelecekte, Vehimi’nin gençliğinde ailesini nasıl kaybettiğini ve bu yüzden kendini açıkça suçladığını öğrenince, detayları süratle çözümleyen zihninin tahlillerinde yine isabet kaydettiğini keyifle fark edecekti.

“Ben gerekmedikçe kimseyi ihbar etmem,” dedi alacakaranlığın içinden boğuk bir ses. Hepsini iliklerine dek ürperttiklerini hissettiler. Vehimi, bunları söyledikten sonra bir adım gerileyerek akşamın alacasına karıştı.

*

Tazıyı sulara bırakırken, düşünceli halini, zorlama bir başarı umuduna terk etti Sinan. Oysa yanıldığını sanmıyor, ancak yine de tedirginliğin bastıramıyordu. Vehimi’nin, omzunun üzerinde bir yerlerden onu izlediğini düşünmek ise ayrıca tüketiciydi. Gözlerini kısarak, yüz adet dalgayı tekrar saymış, belirli bir zaman diliminde değişik aralarla yinelenen bütün devinimlerin bir dökümünü çıkarmıştı.

En büyük zorluğu, tek bir dalganın üst kenarını hizaladığında, arkasında oluşabilecek kimi küçük gizli dalgaların planlarını bozabileceği ihtimaliydi. Görsel işlemini noksansız ve mutlak bir sonuca ulaştırma telaşı olmasa, bu kasvetli manzaranın içinden yükselen dalgaları izlemenin dinlendirici bir tarafı olabilirdi muhtemelen.

Görmek ve tetkik etmek için gerekli sabrı gösterebilmekte, dünyanın karmaşıklığına egemen olabilmenin anahtarının saklı olduğunun farkındaydı. Ancak yine de yalnızca bir beşer olmanın eksikliği, yüreğine müthiş bir ağırlıkla çöküyordu. O zaman eski bir Peçenek şiirini okumaya başladı içinden,

*“Boşuna değil yaşadığın bu yorgunluk,
İlık rüzgârlarla kuruyan bedeninin teri boşuna değil,
Son nefesini veren yulkıların gözyaşları,
Sonbahar rüzgârlarıyla gelen keder,
Dününü gömdüğün eski mezarlık,
Babanın çizgi çizgi hatırladığın yüzü,
Boşuna değil, yiğit tükenme!
Tükenme yiğit, attığın ok Tanrı'nın ellerinde
Tükenme!..”*

Bu mavimsi hissin esas kaynağı tecrübesizlikti, farkındaydı bunun Sinan. Kendini yapayalnız, gurbette ve terk edilmiş duyumsuyordu şimdi. Zaten bu gariplik duygusu, geç yaşında devşirildiğinden olsa gerek, yakasını asla bırakmıyordu. Şu anda kuşağında saklı olan, Fatih Sultan Mehmet Han'ın asil şehzadesi Cem Sultan'ın şiirini anımsadı birden. Başka türlü elinde değildi ki zaten. Genzini kavuran gözyaşlarını duyumsadı,

*“Bu gurbet cana gayet kar kıldı
Ki alemden beni bi-zar kıldı

Ne kılam gerdiğ-i eyyâm beni
Belâ vü derd ile bîmâr kıldı*

*Ne nahs olur aceb bu tâli'im kim
Beni âlem içinde zâr kıldı*

*Gülistân yerine ni'me'l-bedeldir
Felek yerimi ğimdi hâr kıldı*

*Görün gerdûn-ı dúnun himmetini
Bu gurbetde Cem'i bîmâr kıldı*

IV

Sinan, rüzgâr, akıntı ve dalgaların oluşturduğu o korkunç, gri uyumsuzluğun içinde matematik bir kesinlik yakalayamayacağı-
nın bilincindeydi aslında. Fıçıya oturtularak, karşı kıyıyla kurulan
arbalet hattı üzerinde salınan tazıyı izliyor ve irili ufaklı dalgaları
hiç durmadan sayıyordu. Dalgaların peş peşe gelen, ilk bakışta son
derece karmaşık yapılarındaki düzeni iliklerine kadar hissediyordu
artık. Ama gözleri yorulmuş, tuhaf şekilde bir yarı uyku haline doğru
geçmişti. Şaşkınlık ve öfkeyle, üzerindeki halden sıyrılmak istiyordu
ama mümkün değildi.

45 ila 55 derecelik açılar içinde kaldığı müddetçe sorunsuz iler-
leyecek olan fıçı, her an yerinden sökülecekmiş gibi titreyen, diğer
yakadaki üç adet tatar okuyla fırlatılmış urganlara bağlıydı. Okla-
rın açılı mükemmeldi, ancak yine de kırmızı çamurun içinde ne
kadar daha direnebilecekleri meçhul görünüyordu. Fıçı, dalgalarla
sallanıyor, bazen tehlikeli şekilde batıp çıkıyor, ak köpükler saçarak
birden suyun üzerine fırlıyor, çelik halkasından bağlı olduğu ipleri
zorluyordu. Ama tüm bunlara rağmen, ön ayaklarını fıçının ağzına
dayamış olan tazının neşeli havlamalarıyla, doğru açıda ilerlemeyi
sürdürdü.

Bir ara dalgaların vuruş hattındaki değişimden dolayı, fıçı bir
noktada takıldı kaldı. Köpek korkuyla uludu o zaman. Diğerleri

dönüp Sinan'a baktılar. Ama delikanlı sabırla dalgaları saymayı sürdürdü. Hesabına göre, fıçı üç dakika içinde tekrar harekete geçecekti.

O güne kadar ki ömrünün en uzun dakikalarını yaşadığı anı, daha sonra kendisi şöyle tarif edecekti, “İçine battığımı düşündüğüm bataklıkın derinliğini ve çıkmazlığını anladıkça, yüreğimdeki dinginliğin de büyüdüğünü, zor işlerin adamı olduğumu dehşetle anlamıştım. Selim Han, bunu herkesten evvel görmüştü muhtemelen. Ancak o gün kesin olarak vardığım sonuç şuydu ki, endişe, umudun ülkesini bitmeyen bir kuşatma altında tutar. İkmal yollarını, anlık vehimlerden ibaret havale kuleleriyle kesmek ister. Burada, farkına varılması gereken üç temel unsur vardır; 1. Düşmanla sürekli savaş tüketicidir, hudutlarda yapılacak küçük uzlaşılarda yepyeni yardım kanalları açılabilir; 2. Mevcut durumu kabullenmek, düşmanın nasıl düşündüğüne bizi bir adım daha yaklaştırır; 3. Sükûnet, başarının mutlak anahtarıdır.”

Nihayet Sinan'ın umduğu gibi oldu. Fıçı suyun içinde çalkalanmakta olduğu noktadan kurtuldu ve yolun ikinci yarısını güvenle aştı. Sinan, uzun, upuzun yılların ardından kaleme aldıracağı Tezkiret'ül Bünyan isimli hayat öyküsünde de ifade edeceği bir düşüncüyü, işte o gün belirginleştirmişti zihninde.

Hayat, birbirine açılan ve kısmen bir diğerini tekzip edercesine nizamını bozan, yıkan, sonra onu tekrar bir uyum harmonisine dönüştüren pek çok gizli denklem üzerinde ilerliyordu. Saklı bir elin kurgusunda tüm bunlar ve her ne kadar değişken görünse de, pek çok keskin açıyla yine aynı doğrultuya dönüyordu.

Alem, nice sırrını, görünen eşyanın ikincil anlamlarında barındırıyordu ne yazık ki. Fakat bu ikincil manaya vakıf olabilmek için sabırla tahlil etmek ve doğru zamanı beklemek şarttı. Beşer gözünün değil, belki de daha çok, hilkatinin hakikatini tümünden sahibine teslim etmiş bir dervişin zaviyesinden yaklaşılabilecek bir gerçektir bu. Çünkü insanın ömrü, böylesi bir mücadele için son derece kısıtlıydı.

Öyleyse, zamanın bir arka odasında dönen tüm bu gizemli oyunların belirsizlik zincirini, insan, varlık aleminin dışında bir soluk

yakalayabilirse eğer kırabilirdi. ‘Zamanın dışında,’ diye düşündü. ‘Zamanın ötesinde bir düzen var. Bu dünyadan, yalnızca bir karmaşa ve belirsizlik olarak görünen çarpıcı bir düzen. Oysa belirsizliğin uyumu, onun çok katmanlılığı ve şaşırtıcı akışkanlığında yatıyor. Bunu görebilmek için, ruhun bir kısmı, yaşadığı zamanın dışında kalabilmeli.’

Daha sonra sanatının temel düsturlarından biri olarak belirleyeceği bu prensip, tazı nihayet o hudutları belirsiz karşı kıyıya çıkmış, kalenin yamacına doğru koşarken, kıymetli bir maden gibi ışıldayarak alenileşti zihninde. Köpek, kendisini tavşanın bulunduğu noktada bekleyen kale devriyelerince alınırken, Sinan gülümsüyordu. Gizli el planını bozmamış, tahlilleri, her bir dalganın belirsiz aritmetiği bahsinde onu yanıltmamıştı.

*

Çaldıran Muharebesi’nin en dehşetli anları yaşanırken, Sinan, Selim Han’ın nasıl büyük bir cesaret ve kararlılıkla düşman üzerine atıldığını ibretle gördü. Büyük mareşalin, zamanının ötesinde bir hamle gücüne sahip olduğuna kani oldu o zaman. “Sanatkâr da böyle olmalı,” diye yazdıracaktı daha sonra. “Sanatkârın hamle gücü, bir büyük fatihin cesaretiyle koşut olduğu müddetçe sonuç verebilir.”

Çaldıran Zaferi’nin ardından gelen yıllarda, Selim Han’la birlikte pek çok diyar gezdi ve sayısız kilit hizmetlerde bulundu Sinan. 1517 kışında, Kahire’nin fethinin ardından, bir grup dış hat devriyesiyle birlikte, Gize’de, Keops Piramidi’nin yanında sabahladı ve ölümcül bir tehlike atlattı. Sinan, o gece bir düş görüyordu.

Rüyasında ismi Horus’tu. Altında, donuk, sarı bir renkte uzanan vadideki Gize şehrini izliyordu. Yüksek bir noktadaydı ama nerede olduğunu kestiremiyordu. Çağının adamı değildi. Hayatın üzerindeki ‘gerçeklik’ adı verilen o tiksindirici örtüyü kısmen sıyırmaya, insanlığı mitlerin gizemine uyandırmaya çalışan bir güzellik arayıcısıydı. Gerçekliğin yatağını bir şekilde değiştirmeyi başarırca, işlevsel güzellik elde edebileceğine dair mutlak bir inanca sahipti.

Keops'u izlerken doğduğu ev geliyordu aklına. Soyunun yedi kuşak boyunca yaşadığı ve orada ölmeyi umduğu sarmaşık kaplı, üç katlı, büyük taş evi, ay ışığının altında hatırlıyordu. Keops'un taşlarıyla örülmüştü ev, ne garip. Özlem, hayal kırıklığıyla birlikte yapışıyordu ansızın yakasına. Memleketinde kalsaydı, ömrünü basit bir dülger olarak tamamlayacaktı. Ama burada başarılarını sürdürebilirse eğer, yalnızca dünyayı görmekle kalmayacak, günün birinde büyük ve mühim eserler inşa etmesine de izin verilecekti. Evet, çağları aşacak eserler. Devasa mimari yapılar. Mimar... Bir mimar olacaktı o. Mimar Sinan olacaktı...

V

İşte o sırada gerçekleşmişti baskın. Kıptiler, gerçekliğin, ölümün soğuk yüzüne açık kapısından sızmışlardı. Sinan, nöbetçilerin ikaz kampanalarıyla uyandığında derhal kılıcına uzandı. Zırhını kuşanmaya vakti yoktu. İyi bir savaş eğitimi almıştı, ancak muharip bir karakteri olmadığından, kendini müdafaa dışında silaha sarılmak onun harcı değildi. Ancak yine de, sıırım gibi bedeninin yüksek kabiliyetlerini sergilemekten geri durmadı.

Bu noktada, biçimsel yeteneklerine destek olan tahlil kuvvetiydi yine. Eğitimlerde, taarruz ve müdafaa durumundaki hasımların temel tavırlarına dair profiller oluşturmuştu. İşte üzerine hücum eden, gözleri hariç, tüm yüzünü, simsiyah bir sarıkla sarmış olan Kıpti, onu önce görüntüsündeki dehşet yönünü kullanarak yıldırımaya çalışıyordu. Ancak bunun, çözümlemesi yüksek bir zihin ve yiğit bir yüreğin savaşma azmini bilakis körükleyeceğini hesap edemiyordu. Haksız sayılmazdı gerçi, çünkü istisnalar, kaideyi asla değiştiremezdi.

Bu yüzden adamın, kendi öz dehşetine bulayarak yaptığı hamlesinin akıbetini, savaşçı daha saldırıyı gerçekleştirmeden evvel görmüştü bile Sinan. Hasımı, kılıcını fazlasıyla yukarıda tutuyor, muhtemel taarruz açısını bozmuş oluyordu. Küçük bir bel hareketiyle bu saldırıyı boşa çıkaracağını hesaplayan Sinan'ın çözümleyici zihni, adam kılıcını savurmadan, adeta zamanı yavaşlatmış ve muhtemel

üç saldırı noktasının ve tabii eğimlerinin aritmetik çıkarımlarını yapmıştı bile.

Gerçekten de beliyle hafifçe esneyip, saldırıyı boşa çıkarırken zorlanmadı Sinan. Savaşçı, kendi gücünü, aynı zamanda kendi aleyhine kullanacak kadar korku doluydu. Önyargılarının mahkûmu olduğu açıktı. İriliğine, kuvvetine ve baskının verdiği ruhi üstünlüğe dayamıştı sırtını. Ama belirsizliğin uyumundan habersizdi. Sinan, kılıcın, alnının önünden, hafif ve lirik bir uğultu çıkararak geçtiğini işitti. Güçlü bacaklarını, bir pergelin ayakları misali çaktı olduğu yere ve ikinci hamlenin açısını tahlil için zihnini zorladı.

İkinci saldırı, birincisinden daha şiddetli, ama hasmı için dehşet doluydu. Adam ıskalamayı ummamıştı çünkü. İlk denemede düşmanını haklamayı beklerken, bu ikinci saldırının, amansız bir karşı taarruzla cevaplanacağını hissetmişti.

Sinan, hayal sahnesinde, olduğu yerde hafifçe diz kırıp, rakibine doğru yumuşak ve ilk anda yetersiz görünen bir hamle yaptığını düşledi. Sonra bunu beğenmedi ve tüm sahneyi yeni baştan kurguladı. Bu noktada da belirsizliğin uyumunun, tamamen sükûnetin içinde gizli olduğunu seziyordu. Yanılmadı.

Rakibinin saldırı açısının, ilkinden bile yüksek olacağını anlamıştı. Bu yüzden, son kurguladığı sahnenin daha sağlıklı olacağına kanaat getirdi. Bu hayalde, rakibinin üzerine doğrudan atılıyor ve vücudunun olanca ağırlığıyla hasmının göğsüne bir omuz darbesi vuruyordu. Adamın dengesini bozabileceğine, hatta yere yıkabileceğine dair görüntüler oluşuyordu zihninde. Fakat, iri ve sağlam görünüşlü rakibi, yıkılmayabilir; hatta derhal toparlanarak, karşı hamlesini ummadığı bir süratle gerçekleştirebilirdi.

Çaldıran'dan sonra taşımaya hak kazandığı uzun, eğri kılıcının yanını, rakibinin tam sol kaşının üzerine indirirken Sinan, hemen öncesinde kurguladığı sahne şuydu. Savaşçı, hasmına yaklaşma açısı ve hız olarak zaten tümünden kendi aleyhineydi. Hamlesini dengesizce yapıyor, Sinan, küçük ve zarif bir adımla, adamın sağ yanına kayıyor ve kılıcının namlu yanını adamın alnına indiriyordu. Kurgu-

sunun bu kısmını mutlak bir kararlılıkla uyguladı. Adam, yarılmış kaşı kanlar içinde yere yuvarlanırken, Sinan'ın yıldırım hızıyla çalیشان zihni hâlâ durmamış, ona aynı saldırının, beş ayrı çeşitlemesini daha çıkarmıştı bile.

*

Adam, sersemlemiş halde devrildi yere. Diğer askerler, Sinan'ı ve öteki istihkam gözlemci zabitanı korumaya çalışırlarken, Sinan'ın bu kadar rahat ve soylu tavırlarla, üstelik düşmanlarını öldürmeye yanaşmadan, sakince çarpışmasından çok etkilenmişlerdi. Bir sonraki rakibini de ölümcül olmayan bir yarayla bertaraf eden Sinan, diğerlerinin şaşkın ve hayranlık dolu bakışları altında ötekine yöneldi. Yüzü, bir muharibin vahşi ifadesinden çok uzakta, bir cebir denklemini çözen danişmendin durgunluğundaydı.

Gerçekte tüm saldırılarına, etkisiz kaldığı yanılığını veren, kılıcını geniş kavislerle değil, küçük açılarla kullanmasıydı. Kollarını iki yanda sımsıkı kapalı tutuyor, omzundan yaptığı direkt hamlelerle, kılıcını delici vuruşlara yönlendiriyordu. Çatışmanın başlangıcında, düşman henüz güçlüyken yapılacak kesici hamleler, fazla gösterişli ve gereksiz yere güç tüketiciydi ona göre. Kısa süre sonra biten ve düşman adına hayal kırıklığı olan baskının ardından, Sinan'ın, köprü, yol, kuyu, sarnıç ve su yolları gibi kritik eserlerin inşasındaki yeteneğinin yanında, muharip kabiliyetleri de konuşulmaya başlanmıştı.

V

Muharebe eğitimleri esnasında, Fatih Sultan Mehmet Han'ın halefi, Sultan II. Bayezid Han'ın bir şiiri gelirdi Sinan'ın aklına. Bunu daha sonra dost meclislerinde o kadar çok tekrarlayacağı ki, şiirlerini Adli mahlasıyla yazan Bayezid-i Veli'nin bu şiiri, Sinan'la özdeşleştirilecekti. O gün de, çarpışmanın ardından yoldaşlarına okuyacağı bu şiir, o dönemde Sinan'la birlikte tekrar şöhrat buldu,

“Hudâyâ Hudâlık sana yaraşır
Nitekim gedâlık bana yaraşır

Çü sensin penâhı cihân halkının
Kamudan sana ilticâ yaraşır

Şeh oldur ki kulluğun etti senin
Kulun olmayan şeh gedâ yaraşır

Şu dil kim marîz-i gamındır senin
Ana zikrin ile şifâ yaraşır

Şu kim dürr-i gufrânın almak diler
Der-i gamın bahrine âşnâ yaraşır

Eğerci ki isyânımız çok durur
Sözümüz yine Rabbenâ yaraşır

Ne ümmid ü ne bîmdür işimiz
Hemân bize havf ü recâ yaraşır

Eğer adl ile sorarsan Adlî'yi
Ukûbettir ana sezâ yaraşır

Ben ettim anı ki bana yaraşır
Sen eyle anı kim sana yaraşır

Şu günde ki hiç çâresi kalmaya
Ana çâre-res Mustafâ yaraşır.”

*

14 Eylül 1519 – Dersaadet

Usulcacık yol alıyorsun. Pek aheste... Yüreğine düşen binbir çığ-
lığın akislerini bastırmaya çalışıyorsun bir yandan da. Ne sanmış-
tın? Otuz yılın ağırlığı sırtında bak. Omuzların güçlendikçe ağır-

lığı da artan bir yük bu. Yükselen bilgi ve görgünün yükü... Henüz hak ettiği şekilde sarf edemediğin için, ilmin seni şimdilik eziyor.

Ve bir de bu kız şimdi, Eleanora. Üç aydır uzaklardan takip ettiğin ve daha bir kez olsun konuşma fırsatı ve cesareti bulamadığın Eleanora. Gözlerindeki ışığı belirleyen, onun yeşil bakışlarındaki mana oluyor. Ya yaprak yeşili parlak, ya da bataklık yeşili donuk... Suriye, Mısır, Lübnan ve Filistin’de, sokaklarını arşınladığın nice kadim şehrin, toprak ve taş duvarlarından yansıyan o kumral, Doğulu ışığı gördün onun varlığında.

Ehramların etrafında şaşkın ve büyülenmiş bir ifadeyle gezinirken sen, yüreğini delicesine ürperten o sırrın eşliğine, bir daha kolay kolay yaklaşamayacağına inanırdın. Babil’in unutulmuş bahçelerinde soluksuz duraklamışken, taş ve kilden mamul yıkık taraçalarının karanlığı, nasıl da tuhaf bir kasvet salardı ruhuna. Tıpkı uzaklardayken Eleanora’yı düşünmek gibi.

Beyrut’da, Petra’nın, kireç ve kumtaşı kaya duvarlarına oyulmuş şaheserlerini gördüğünde, kapıldığın dehşeti anımsıyor musun? Kaya bloklarına işlenmiş rölyeflerin, çekiç ve keskiyle oyulmuş tapınakların, görkemli sarayların, amfi tiyatroların arasında yürürken, hafızanın alacakaranlık bahçesinde beliren tüm o hayallerin ışığı, bu kumral kızın varlığına yönelmiş meğerse.

Kudüs’ün taş sokaklarını kaplamış, portakal, mür, günlük, safran, tarçın ve mersin kokularının bir karışımı yayılmıyor mu Eleanora’dan? Peşi sıra El Halil’in, Şam’ı Şerif’in ve Halep’in zengin renklerini çağrıştıran bir hareyi sürüklemiyor mu? İskenderiye’yi düşün! Düşün Sinan!.. Masmavi denizini, göklerini ve limanını kaplayan o morumsu ışığı hatırla!.. Bu sefil dünya, taş taş, bina bina, koku koku onun hatırasıyla örülmüş.

VI

Birden sesinin maziye doğru havalandığını hissediyorsun. Oysa bir başına yol alıyorsun. Yaşadığın kentin adını unutturcasına bak-

tığın o sonsuzluk... Peki hangi yel, hangi yar seni alıp getirdi buralara?.. Kendine bunu sorup duruyorsun. İstanbul'a dönüyorsun sonra yüzünü. Şehirlerin şehrine. Burası, bu eski kent, şaheserlerinin kitabelerinden çok, bünyesine sinmiş keder, zafer ve ihanet çılgınlıklarıyla kendini anlatıyor. Henüz göremediğin Roma gibi tıpkı.

Ah çocukluğundan kalma bir hüznün gibi aşk yararı Sinan. Ne çok gecikmişliğin hüznü var düşlerinde. Sonra her halinde, denize bakabilmekten gelen bir sevinç... Umutla umutsuzluğun arasındasın. Sıkışmış kalmışsın. Sevdiğin, ya da sevdiğini sandığın o kız henüz on beş yaşında Sinan. On beş yaşında bir kıza güvenilir mi?..

Hem bir sanatkar hem de basit bir istihkâmçı eri ne kadar itibar görür ki toplumda? Büyük bir savaşçıyı bekler bu türden kızlar. Atının büyük bir mareşalini düşlerler. Bir marangozu, bir dülgere değil. Hem artık büyük bir kahraman olmak için fazla yaşlısın. Harp meydanlarının adamı değilsin üstelik. Ama boş ver... Boş ver Sinan... Fırtınanın sessizi yoktur. Nasıl bir hengameyle başladıysa, yine öyle biter. Bırak böyle kanasın işte bu yara. Derin bir soluk al ve bedeninin iki yanından, soğuk bir ırmağın suları gibi çağlayarak akıp giden acının tadını çıkar.

Şimdi hatırladığın, Alkaios'a ait şu eski Grek şarkısı, bu kız bir Rum kızı olduğu için öyle değil mi?.. Belki de...

*"Anlayamıyorum rüzgârların durumunu,
Bir buradan yuvarlanıyor zira dalga
Bir oradan, biz de arada
Kara gemiyle sallanıyoruz.
Güç bela ayaktayız azgın fırtınada
Gömülmüş direğin ayağı sulara,
Yırtılmış iyice artık yelken
Büyük parçalar sallanmada."*

Sinan, dönüp dolaşp Galata'nın aynı sokaklarında, aynı hanların, ticarethanelerin ve taş evlerin arasında buluyordu kendini. İçinde yer değiştirip duran bu soğukluk ve peşi sıra bastırın sıcak, sonbaharları mı ilgiliydi yalnızca? Bilemiyordu. Doğup büyüdüğü köyde, Rum ve Ermenilerle iç içe yaşadığı için dillerini oldukça iyi konuşabilirdi. Ama aynı dili konuşmak yeterli değildi demek. Gönül dili bir olduktan sonra, gözler dahi bin yılın sıcaklığını düşürürdü insanın ruhuna. Ya da şüphelendiği gibi hastaydı gerçekten. İçini sürekli ürpertilere, belirgin bir soğukluk hissine mustarip bırakan bir hastalık...

Bir ara limana bakan sokakların birinde durdu. Serin bir akşam yeli çıkmış, denizin düzgün yüzünü kırıştırıyordu. Ve güneş hemen arkasında, kaidersiz, devasa bir kubbe gibi yarım, pembeyle eflatun arası yumuşacık bir renk alacasında, etrafına savrulmuş bir yığın turuncu, mor, yeşil karışığı bulutun altında öylece duruyordu. Aya-sofya istikametine döndü yeniden. Ulu caminin, eşsiz ve henüz hiçbir mimar tarafından açılmamış kubbesi pırıl pırıldı.

Yahudi hekim Avram'ın evine varmadan hemen önce, koyu bir laciverte bürünen gökyüzüne baktı Sinan. Böyle bir kubbeyi ayakta tutan muazzam gücü ve mükemmel sanat kudretini düşündü. İşte o sırada, mevsimin göçmekte olan ilk leylekleriyle karşılaştı. Anadolu yakasına doğru sığırcıklar da çarptı gözüne. Birkaç dakika durup, kuşların birbirlerine olan oranını ve konumlarını izlemeye başladı.

Gök kubbenin onlara verdiği gizli işaretlerle, izledikleri rotanın belirginleştiğini biliyor, ama bunun nasıl olduğunu anlayamıyordu. Yüreğindeki Rum kızının hayalini bu şekilde bastırır gibi oldu bir süre. Tek bir kuşu incelemeye koyulması, zihninde tüm öğelerin ayrışmasına yetiyordu. Bir akıntı gibi derin ve ilk başta tekdüze sanılan bir hat üzerinde ilerliyordu büyük göçmen kuşlar.

Bu derinliğin, midesinde itibaren yükselen bir baş dönmesine sebep olduğunu fark etti. Çünkü bilhassa sığırcıkların sürekli açık kapanan ve bir şeyleri işaret eden salınımlarında tuhaf bir intizam vardı. Bir süre sonra bunun sırrının ne olduğunu anlar gibi duymuştu kendini. Sığırcıklar, dairesel olarak birbirlerinden uzaklaşıyor

ve yine aynı dairesel biçimle bir araya gelirken, her sığırcık, aslında bağımsız olarak davranabiliyordu.

Bunu fark ettiğinde yüreğinde bir deprem hissetti adeta. Bu bilinçsiz ve akılsız hayvanlar, topluluğun genel nizamına bu derecede uymayı nasıl olur da başarabilirlerdi?.. Leyleklerin geçişlerinde ki nispi dağınıklık ise, iki yana açılmalarındandı. Aynı uçuş tarzını ördek ve kazlarda da görmüştü. Ancak bunların, kanat gerisinde oluşturdukları hava koridoru sayesinde, uçmalarına yardımcı bir taşıyıcı güç sağladıklarını önceden biliyordu. Birden bu gücün de gerçekte dairesel olduğunu fark etti. Kendi katarları için, gizli birer hava kubbesi kuruyordu bu kuşlar. Sinan, “Kubbe,” diye fısıldadı. “Kâinatın sırrı kubbelere gömülmüş. Ayasofya’dan büyük bir kubbe inşa edilebilir mi peki?.. Bu fırsatı elde edebilir ve başarabilirsem eğer, şu görünen alemde gizli hiçbir şey kalmayacak bana. Hiçbir şey...”

VII

Tabip Avram, onu bir iyice muayene ettikten sonra, “Bir şeyin yok,” diye mırıldandı. Burnunun ucuna tutturduğu kelebek gözlüğü çıkararak, ak saçlarını karıştırdı şöyle bir, sonra üzeri karmakarışık tahta masasının arkasına geçti. “Derdin tamamen ruhsal Sinan.” Burnunun ucuna konup kalkan bir sineği kovaladı. Ekledi sonra, “Sahi, sana verdiğim kitabı okudun mu?”

Hanın penceresinden, Haliç’e inen kristal akşamı izlemekte olan Sinan, usulca başını salladı. Dar muayenehaneyi aydınlatan kandillerin ışığında yüzü sağlıksız görünüyordu. “Aslında Platon’un Sofist’ini önceden okumuştum. Ama bu defa yüreğimde iz bırakan pek çok yer buldum ve bunları not ettim.”

Ellerini koca göbeği üzerinde birleştirerek konuştu Avram, “Bazılarını benimle paylaşırsan sevinirim. Ben de o esnada, vereceğim hafif müsekkinin terkebini hazırlayacağım.”